

ideal v razkroju, naj se pojavlja v boljše-vizmu ali modernih kopališčih ali izletnikih moderne baže ali pa v futuristični umetnosti, je tragikomična zmeta našega časa.«

3.

Primitivizem v najmodernejši umetnosti, ki ga omenja Keyserling, je sam na sebi propad umetnosti. Kajti umetnost nima namena ponostavljati življenja, njen namen je življenje napravljati lepše in finejše. Primitivizem je dal priliko šarlatanstvu in nezmožnosti, da sta se razkošatila v umetnosti. Če bi bil primitivizem sam na sebi bistvo najmodernejše umetnosti, bi bila bodoča umetnost obsojena na smrt. Načelo ekspresionizma, da podaja duševna doživljanja, gola in neizbrušena, pa je moralo privedi najprej do zanemarjanja in celo do zanikanja oblike. Toda gonilni motive ekspresionizma je v bistvu obrat iz narave v človeku, iz objektivnosti v notranjost. To pa je nov vidik, ki odpira velike perspektive. Resnični ekspresionizem ne polaga več važnosti na način, na »kako«, ampak na »kaj«. Talenti mladega rodu hočejo nekaj izraziti, nekaj povedati, gre jim le za vsebino, in sicer duhovno vsebino. So to še rudimenti, v njih je pa seme nove umetnosti. Med vrstami najmodernejših slik in tipov, ki odbijajo po zmedenih in neurejenih oblikah, iz blaziranega brbljanja in puhlega šušmarstva se pokažejo včasih stvari, ki naravnost presenečajo po veliki izvirnosti in sili notranje vsebine. Te pojave je najti v najmodernejših delih Francozov, Nemcev, Italijanov, Čehov in tudi pri nas v umetnosti »Kluba mladih«.

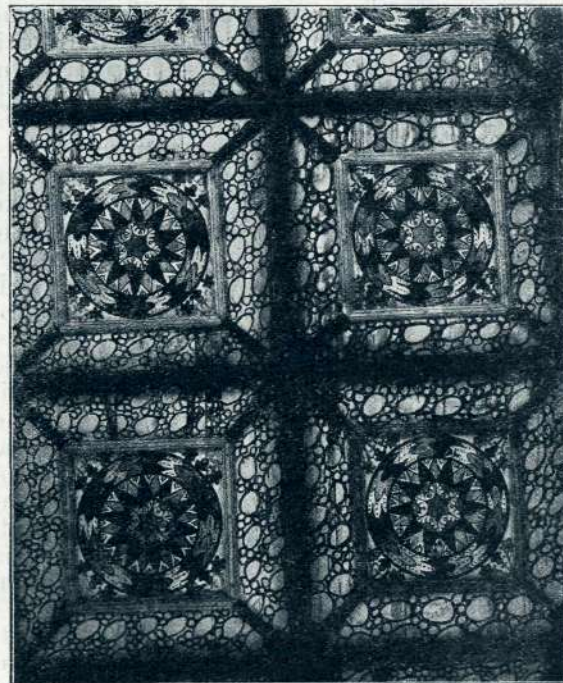
Geslo l'art pour l'art stopa v ozadje.

* * *

Velikih svetovnih dogodkov evropska duša še ni prebavila. Razkroj in kaos še ni končan. Ni pa dvoma, da bodo vse minule in sedanje strahote izzvale velik odpor evropske psihe, ki bo reagirala z veliko silo. Obsodila bo polpreteklost in sedanjost, obrnila se bo vsled tega logično od realnosti in iskala ravno nasprotnih ciljev kot dosedaj. Ves razvoj tehnike, niti radio niti kino ne bosta tega preprečila, ker je tehnika le sredstvo za udobnejše življenje, ne pa namen človekov. Nova umetnost še ni rojena. Balast in pleve morajo izginiti. Poleg nove vsebine mora priti tudi resnična forma. Smer gre v mistiko, pojavlja se duh gotike. Ko se bo izkristalizirala tudi še nova umetnostna oblika, bo vstala nova umetnost. Kajti umetnost je vedno harmonija vsebine in oblike. V novi umetnosti pa bo vsebina močnejša in elementarnejša kot je bila v umetnosti, vsaj odkar je zatopil zadnji veliki slog, barok. Nastal bo nov izrazit slog in doba umetnosti, ki bo zopet prežela ljudske množice. Impresio-

nizem ni mogel ustvariti novega sloga, ker je bil le detajl, le specializiranje, pa tudi real zem ne, ker je bil tudi predvsem tehnični problem. Za ustvaritev sloga je treba globokih duhovnih podlag, velikih in elementarnih gibalnih sil, ki se kažejo ravno v obračanju v abstraktnost.

Nova umetnost, novi slog utegne postati večji kot prejšnji, ker bo teritorij in pogon silnejši — vsa Evropa —, ako ni zapad zapisan poginu.

BELI KAMEN (WEISSENSTEIN): LESENI STROP, STAREJŠI DEL, DETAJL (L. 1725).

UMETNIŠKE MOŽNOSTI KINA.

FRANJO ČIBEJ.

Naše stališče napram kinu je navadno zelo enostavno. Na kratko ga obsodimo in njegove slabe strani porazdelimo v različne predalčke naravno slabega, verstvu sovražnega, vzgojno kvarnega, estetično in umetnostno brezpomembnega. S tem je zadeva rešena. Do edino pravega stališča napram kinu se ne povzpne: do živega, intuitivnega, ne deduktivnega vživetja v njegovo bistvo in v življenjsko silo, ki jo nosi v sebi.

Rade volje priznam, da je v celoti vloga kina danes skoro izključno nekulturna. In nekulturi ne bomo nikoli priznavali pravice do obstoja. Tudi ni treba, da bi iskali kinu nepotrebnih novih prijateljev. Pač pa je nastala potreba, da izkažemo gotove umetniške možnosti, ki leže v kinu, in jih spravi-